

2.8.20 Pythagorova věta II

Předpoklady: 020819, 020818

Pedagogická poznámka: První část hodiny obsahuje opakování mocnin, na které není v minulé hodině místo.

Př. 1: Vypočti.

a) 2^{-2} b) 10^{-3} c) $\left(\frac{1}{5}\right)^{-2}$ d) $\sqrt{25}$ e) $\left(\frac{2}{3}\right)^{-2}$

a) $2^{-2} = \frac{1}{2^2} = \frac{1}{4}$ b) $10^{-3} = \frac{1}{10^3} = \frac{1}{1000} = 0,001$ c) $\left(\frac{1}{5}\right)^{-2} = \frac{1}{\left(\frac{1}{5}\right)^2} = \frac{1}{\frac{1}{25}} = 25$

d) $\sqrt{25} = 5$ e) $\left(\frac{2}{3}\right)^{-2} = \frac{1}{\left(\frac{2}{3}\right)^2} = \frac{1}{\frac{4}{9}} = \frac{9}{4}$

Dodatek: Samozřejmě v některých bodech je možné postupovat s využitím postřehů z minulých hodin i rychleji:

c) $\left(\frac{1}{5}\right)^{-2} = 5^2 = 25$ nebo e) $\left(\frac{2}{3}\right)^{-2} = \left(\frac{3}{2}\right)^2 = \frac{9}{4}$

Př. 2: Zapiš čísla v exponenciálním tvaru.

a) 1200   b) 0,0058   c) 347 000   d) 0,000 708

a) $1200 = 1,2 \cdot 10^3$ b) $0,0058 = 5,8 \cdot 10^{-3}$

c) $347\,000 = 3,47 \cdot 10^5$ d) $0,000\,708 = 7,08 \cdot 10^{-4}$

Př. 3: Čísla v exponenciálním tvaru zapiš běžným způsobem.

a) $9 \cdot 10^{-4}$ b) $1,6 \cdot 10^3$ c) $2,07 \cdot 10^{-6}$ d) $6,3 \cdot 10^9$

Předpokládej, že uvedené hodnoty představují hmotnost v kilogramech. O jaké předměty by mohlo jít?

a) $9 \cdot 10^{-4}$ kg = 0,0009 kg = 0,9 g - hmotnost lehké mince (bývalá mince 50 ha, větší představitelé hmyzu, větší kapka vody, tabletky, ...)

b) $1,6 \cdot 10^3$ kg = 1600 kg = 1,6 t - středně velký osobní automobil

c) $2,07 \cdot 10^{-6}$ kg = 0,000 00207 kg = 2,07 μg - komár nebo jiný menší druh hmyzu

d) $6,3 \cdot 10^9 \text{ kg} = 6\,300\,000\,000 \text{ kg} = 6\,300\,000 \text{ t}$ - Cheopsova pyramida, menší hora

Př. 4: Vypočti. Výsledek uveď jako desetinné číslo nebo zlomek.

a) $2^2 + 2^{-2}$ b) $3^3 \cdot 3^{-2}$ c) $2^4 \cdot 4^2$ d) $\sqrt{4^3}$

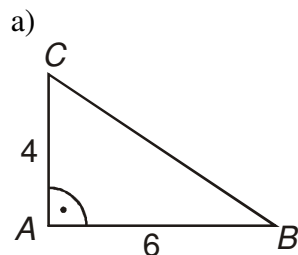
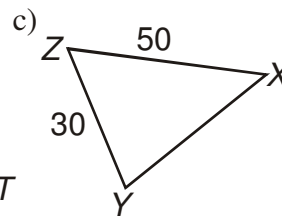
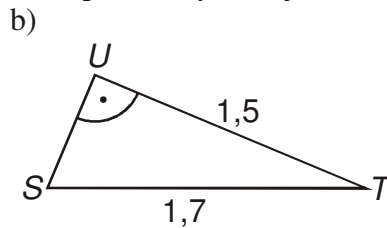
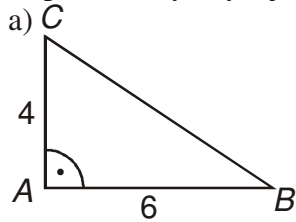
a) $2^2 + 2^{-2} = 4 + \frac{1}{2^2} = 4 + \frac{1}{4} = 4,25 = \frac{17}{4}$

b) $3^3 \cdot 3^{-2} = \frac{3^3}{3^2} = 3^1 = 3$

c) $2^4 \cdot 4^2 = 16 \cdot 16 = 256$

d) $\sqrt{4^3} = \sqrt{64} = 8$

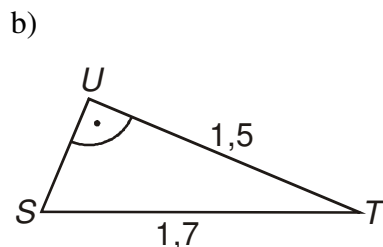
Př. 5: Dopačti délky zbývajících stran pravoúhlých trojúhelníků na obrázku.

Platí: $a^2 = b^2 + c^2$ (strana a je přepona)

$$a = \sqrt{b^2 + c^2} = \sqrt{4^2 + 6^2} = \sqrt{52}$$

$$a = \sqrt{52} = \sqrt{4 \cdot 13} = 2\sqrt{13}$$

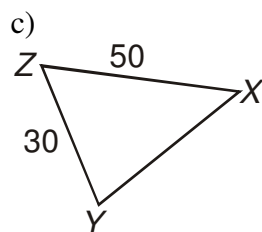

Platí: $u^2 = s^2 + t^2$ (strana u je přepona)

$$t^2 = u^2 - s^2 \quad / \sqrt{\quad}$$

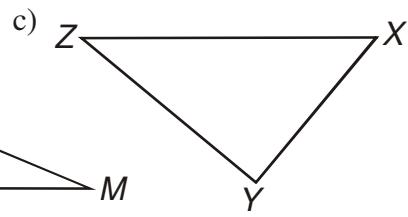
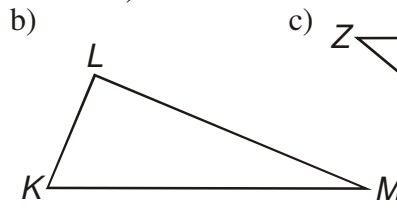
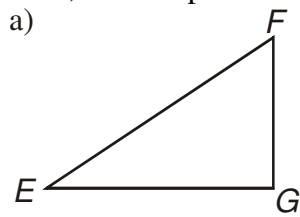
$$t = \sqrt{u^2 - s^2} = \sqrt{1,7^2 - 1,5^2} = \sqrt{0,64}$$

$$t = \sqrt{0,64} = 0,8$$

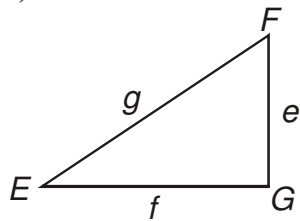

Trojúhelník na obrázku není pravoúhlý (nemá vyznačený pravý a úhel a žádný úhel se nezdá pravý) $\Rightarrow$ pro výpočet zbývajících strany nemůžeme použít Pythagorovu větu (a to znamená, že bez dalších informací nejsme schopni délku třetí strany určit).

Př. 6: Zapiš Pythagorovu větu pro pravoúhlé trojúhelníky na obrázku (používej označení stran, které odpovídá označení vrcholů).

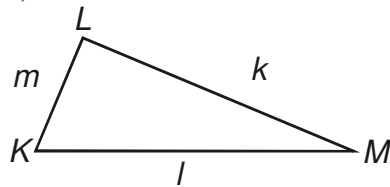

a)

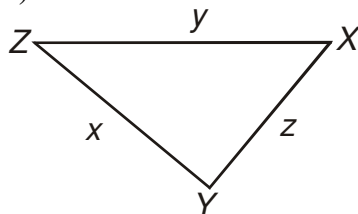
Přeponou je strana g : $g^2 = e^2 + f^2$.

b)

Přeponou je strana l : $l^2 = k^2 + m^2$.

c)

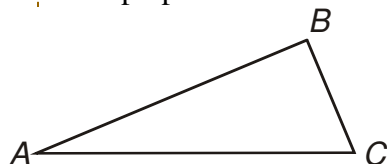

Přeponou je strana y : $y^2 = x^2 + z^2$.

Př. 7: Nakresli libovolný trojúhelník ABC , pro který platí: $b^2 = a^2 + c^2$.

Trojúhelník, který nakreslíme musí být:

- pravoúhlý (platí pro něj Pythagorova věta),
- s přeponou b .

Př. 8: Urči délky stran rovnoramenného pravoúhlého trojúhelníku s přeponou délky $6\sqrt{2}$.

Rovnoramenný trojúhelník má obě odvěsny (ramena) stejné ($a = b$).

$$a^2 + b^2 = a^2 + a^2 = c^2$$

$$2a^2 = c^2 \quad /:2$$

$$a^2 = \frac{c^2}{2} \quad /\sqrt{\quad}$$

$$a = \frac{c}{\sqrt{2}} = \frac{6\sqrt{2}}{\sqrt{2}} = 6$$

Odvěsny pravoúhlého rovnoramenného trojúhelníku s přeponou délky $6\sqrt{2}$ mají délku 6.

Př. 9: Dvě strany trojúhelníku mají délky 15 cm a 17 cm. Urči délku poslední strany tak, aby trojúhelník byl pravoúhlý.

Dvě možnosti:

- strana o délce 17 cm je přeponou trojúhelníku $\Rightarrow$ určíme druhou odvěsnu,
- strana o délce 17 cm je odvěsnou trojúhelníku $\Rightarrow$ určíme přeponu.

Strana o délce 17 cm je přeponou trojúhelníku $\Rightarrow$ určíme druhou odvěsnu.

$$a^2 + b^2 = c^2 \quad /-b^2$$

$$a^2 = c^2 - b^2 \quad /\sqrt{\quad}$$

$$a = \sqrt{c^2 - b^2} = \sqrt{17^2 - 15^2} \text{ cm} = \sqrt{64} \text{ cm} = 8 \text{ cm}$$

Strana o délce 17 cm je odvěsnou trojúhelníku $\Rightarrow$ určíme přeponu.

$$a^2 + b^2 = c^2 \quad /\sqrt{\quad}$$

$$c = \sqrt{a^2 + b^2} = \sqrt{15^2 + 17^2} \text{ cm} = \sqrt{514} \text{ cm} \doteq 22,7 \text{ cm}$$

Třetí strana trojúhelníku může mít velikost buď 8 cm nebo 22,7 cm.

Př. 10: Trojúhelník o délkách stran 3, 4, 5 je pravoúhlý s celočíselnými stranami. Existuje rovnoramenný pravoúhlý trojúhelník s celočíselnými stranami? Svůj závěr zdůvodni.

Pravoúhlý rovnoramenný trojúhelník s celočíselnými stranami neexistuje. Všechny pravoúhlé rovnoramenné trojúhelníky mají stejný tvar (dva úhly 45° a jeden úhel 90°) $\Rightarrow$ všechny jsou zvětšené nebo zmenšené obrazy pravoúhlého trojúhelníku o stranách $1; 1; \sqrt{2}$ $\Rightarrow$ žádný z nich nemůže mít celočíselné strany (trojúhelník o stranách $1; 1; \sqrt{2}$ má neceločíselnou přeponu, při zvětšení nebo zmenšení trojúhelníku se délky všech stran vynásobí stejným číslem $\Rightarrow$ délku přepony $\sqrt{2}$ bychom museli vynásobit násobkem čísla $\sqrt{2}$, pokud tímto číslem vynásobíme délky ostatních stran budou obsahovat $\sqrt{2}$ a budou tedy neceločíselné).

Dalším příkladem rovnoramenného pravoúhlého trojúhelníku je trojúhelník z příkladu 8 o stranách $6; 6; 6\sqrt{2}$ (tedy šestkrát zvětšený trojúhelník o stranách $1; 1; \sqrt{2}$).

Př. 11: Dobrovolný domácí úkol: najdi si libovolný důkaz Pythagorovy věty a připrav si jeho předvedení na následující hodinu.

Shrnutí: Pythagorovu větu můžeme zapsat pomocí různých písmenek. Zda je správný tvar $a^2 + b^2 = c^2$ nebo $a^2 + c^2 = b^2$ záleží na označení stran.